

Det Kgl. Justis- og beredskapsdepartement
Pb 8005 DEP
0030 Oslo

Oslo den 7. september 2012

NORSK FOLKEHJELPS INNSPILL TIL NOU 2012:14 RAPPORT FRA 22. JULI-KOMMISJONEN

Vi viser til høringsbrev av 17.8.2012.

Kort om Norsk Folkehjelp

Norsk Folkehjelp er en av landets største beredskapsorganisasjoner med ressurser i hele landet. Vi står til disposisjon for samfunnet ved søk, redningsaksjoner og katastrofer. Organisasjonen løser årlig rundt 250 redningsoppdrag. Norsk Folkehjelp er også verdens største organisasjon innenfor humanitær mine- og eksplosivrydding. Vi har bygd opp omfattende erfaring med krise og beredskapsarbeid gjennom både vårt mine og eksplosivarbeid og gjennom vårt arbeid med humanitære programmer i mange land. Norsk Folkehjelp har for øvrig i en årrekke jobbet aktivt med programmer knyttet til antirasisme og inkludering.

Med denne bakgrunn har vi lest kommisjonens rapport og vil herunder presentere våre synspunkter på spørsmål knyttet til organisering av den norske redningstjenesten; våpenkontroll og kontroll med materialer som er egnet til å lage bomber samt forebygging av høyreekstrem vold, antirasisme og inkludering. Generelt mener vi 22.juli kommisjonens rapport gir et fyldig bilde av norsk innsats den 22.07.11 og påpeker flere forhold ved norsk beredskap som vi selv har vært opptatt av i dialog med myndighetene gjennom årene.

Norsk Folkehjelps innsats 22.7.2011

Norsk Folkehjelp satte inn frivillige ressurser i Regjeringskvartalet i Oslo og til innsats på landsiden ved Utøya. I tillegg hadde vi ressurser som var på Utøya i normal førstehjelpsvaktjeneste og som bidro med førstehjelp og sikring av ungdommer mens skyting pågikk. Ett av våre mannskap ble drept på Utøya.

1 Den norske redningstjenesten

1.1 Organisering – behov for tydeligere ledelse fra Justis- og beredskapsdepartementet

Kommisjonen beskriver med stor presisjon utfordringene i den norske redningstjenesten. Kritikken som rettes mot politiet i kommisjonens rapport vil også være relevant for redningstjenesten da det er politiet som har det operative ansvaret for å utøve koordinerende ledelse. Norsk Folkehjelp har i en årrekke påpekt utfordringene med en for komplisert og fragmentert organisering av den norske redningstjenesten. Det er ingen i dag som tar ansvar for å utvikle alt som må være felles av planverk, øvelser, fagutvikling og samhandling.

Norsk Folkehjelp mener at det er kritisk viktig at Justis- og beredskapsdepartementet tar et større ansvar for å sikre et optimalt daglig samvirke i redningstjenesten. Det betyr at man bør se på alle samvirkeaktørenes bidrag inn i en felles redningstjeneste. En tydeliggjøring av kommando og kommunikasjonslinjer forutsetter at alle aktørene er forpliktet gjennom felles instruksjer. I dag har vi ikke et felles instruksverk i redningstjenesten som sikrer optimalt samvirke mellom de ulike ressursene. Dette anbefaler Norsk Folkehjelp at man utbedrer raskt.

Det er helt avgjørende at man også styrker ressurser og kompetanse ved politiets operasjonssentraler og hos innsatslederen i politiet. Norsk Folkehjelp anerkjenner at det allerede er gjort et stort og viktig utviklingsarbeid i regi av politihøyskolen.

Det raskeste enkelttiltaket Justisdepartementet kan iverksette er å gi hovedredningssentralene et tydeligere mandat til å lede redningsaksjoner i Norge. I dette ligger det også ansvar for rapportering av kvalitet, utarbeidelse av felles nasjonale prosedyrer og sektorovergripende ansvar for samvirkeøvelser, erfaringsutveksling og opplæring. I neste omgang må det vurderes å etablere et eget redningstjenestedirektorat.

1.2 Lov om redningstjeneste nødvendig for forutsigbar leveranse og kvalitet i redningstjenesten

I dag er den norske redningstjenesten organisert gjennom en kongelig resolusjon. Det er ingen felles operative prosedyrer som regulerer samhandling mellom de ulike aktørene i redningstjenesten. En mye omtalt håndbok om redningstjenesten forefinnes ikke. Norsk Folkehjelp mener at redningstjenesten trenger en mer formell organisering gjennom en egen lov med tilhørende forskrifter som regulerer kvaliteten på vår nasjonale redningstjeneste. Den 22.7 ble den kollektive redningsledelsen ved Lokal Redningssentral

i Oslo og i Nord-Buskerud ikke benyttet. Det er et tydelig tegn på at dagens formelle organisering ikke er funksjonell.

1.3 Nødkommunikasjon

Utbyggingen av et felles digitalt nødnett er et stort og viktig prosjekt som kan bidra til å styrke redningstjenesten i Norge. Samtidig er for eksempel ikke Norsk Folkehjelp sikret en plass i det nye nødnettet. Dersom ikke de ulike aktørene i redningstjenesten blir fullverdige brukere av denne kommunikasjonsplattformen så vil nytt digitalt nødnett føre til at samvirkeprinsippet bryter sammen og med det vil den norske redningstjenesten svekkes. Norsk Folkehjelps ressurser i fremmøte på Utøya har veke materiell eller rutiner som sikrer at vi kan kommunisere optimalt med politiet og helse. Det er både en sikkerhetsmessig trussel og uhensiktsmessig i forhold til optimal oppgaveløsning.

1.4 Planverk og praktiske fellesprosedyrer for innsats

Det foreligger i dag ikke noe felles sett med prosedyrer som brukes i redningstjenesten på tvers av etater og organisasjoner. Det nærmeste vi kommer er en felles retningslinje for førsteinnsats i snøskred. Det er behov for at vi har felles prosedyrer som regulerer innsatsen hver gang vi har en redningsaksjon. Uten en slik kultur vil man heller ikke ta i bruk planverk ved de større hendelsene. Norsk Folkehjelp erfarer hyppig at det er utfordringer knyttet til varsling av ressurser og koordinering under pågående redningsaksjoner. Dette gjelder både samhandling mellom ressursene i innsatsområde, koordinering av innsatsen og til en viss grad at hovedredningsentralene ikke utøver nødvendig kvalitetssikring av innsatsen som gjøres.

1.5 Rammevilkår for en robust lokalt forankret redningstjeneste i Norge

I bred forstand er det det lokale samvirket mellom politi, helse, brann og frivillige organisasjoner som er vår nasjonale redningstjeneste. Det er behov for en kraftig opprusting av lokale ressurser for å sikre felles prosedyrer, felles forståelse og ikke minst en kultur med gjensidig respekt og øvelser. Frivillige ressurser er avgjørende viktige og vi viser til tidlige innspill fra Norsk Folkehjelp og FORF om de endringene som må skje for at denne tjenesten skal ha nødvendig utvikling i årene fremover.

1.6 Helseberedskap

Norsk Folkehjelp er en organisasjon med materiell og personell som er satt opp for å forsterke helsetjenesten ved katastrofe. Det er gjort et betydelig arbeid i Helsedirektoratet og HOD for å klargjøre rammene for den tjenesten vi utøver med ambulanser, biler, snøscootere og ulike typer mannskap. Men det gjenstår allikevel å

komme frem til en nasjonal modell for samarbeidet rundt våre ressurser og regionale og lokale avtaler og planer som regulerer dette. Uten en skikkelig avklaring av dette og nødvendig finansiering risikerer vi at samfunnet står uten nødvendige forsterkningsressurser på helsesiden ved katastrofe og da spesielt utenfor vei og i dårlig vær.

1. Forbud mot halvautomatiske våpen og kontroll med materiale som kan nyttes til produksjon av bomber

Norsk Folkehjelp støtter 22. juli-kommisjonens anbefalinger i kapittel 17, om våpen og kjemikalier, som kaller på et mer funksjonelt, oppdatert og oversiktlig våpenregister. Vi ser at det tekniske presisjonsnivået i det avsnittet som omtaler hvor enkelt det er å omgjøre et halvautomatisk våpen til et helautomatisk, kunne vært høyere, men støtter essensen som er at halvautomatiske rifler ikke bør være tillatt for sivil ervervelse eller bruk. Vi anser at det ikke, på norsk fastland, befinner seg fauna som under jakt krever en rask to-skudds, eller fler-skuddskapasitet, for enten å hindre en trussel fra et skadeskutt dyr, eller foreta en rask human avlivning av skadeskutt dyr. Begge disse hensyn vil etter vårt syn kunne ivaretas av en tradisjonell «bolt action» rifle som er det mest vanlige jaktvåpen i bruk idag. Vi mener derfor at det snarest bør iverksettes tiltak som forbyr erverv og bruk av alle typer sivile halvautomatiske rifler av alle kalibre. I de tilfeller hvor sportskyttermiljøer bruker rifler med halvautomatisk ildgivning, bør slike rifler oppbevares av godkjent skytterklubb, etter de retningslinjer som forøvrig eksisterer for kontroll og oppbevaring av våpen i sivilt eie.

Når det gjelder tilgangen til kjemikalier for tilvirkning av eksplosiver anser Norsk Folkehjelp at det nye lovforslaget som i disse dager er til behandling i EU-kommisjonen om regulering av ytterligere typer kjemikalier som i dag er tilgjengelig for salg til privatpersoner, vil være et steg i riktig retning for å minimere muligheten for å tilvirke improviserte eksplosiver. Norsk Folkehjelp anser det også som viktig å bringe sammen relevante fagmiljøer i det videre arbeide for å se på om det er andre kjemikalier og remedier som bør sees på for å ytterligere heve terskelen for improviserte eksplosiver.

2. Høyreekstremisme og forebygging av terror

Å jobbe bredt mot radikaliserings og hatkriminalitet er avgjørende for å sikre et positivt og samhandlende flerkulturelt samfunn. Det handler om monitorering av det ekstreme høyre og det handler om et bredt holdningsskapende arbeid hvor de frivillige organisasjonene må ha en nøkkelrolle.

I tillegg til styrking av politiets overvåkning av miljøer som har terrorkapasitet generelt og spesielt overvåkning av høyreekstreme miljøer i Norge med voldskapasitet, bør myndighetene se på hvilken rolle sivilsamfunnsaktører skal ha i dette. PST vil ha begrenset mulighet til åpen og konfronterende samfunnsdebatt. Det er viktig at humanitære organisasjoner og media fokuserer på problemstillinger knyttet til radikaliserings og ulike ekstreme politiske. Det er viktig at vi tenker bredt rundt hvordan vi skal forebygge terror.

Spesielt når det gjelder norske ungdommer som søker til høyreekstreme miljøer kan vi gjennom gode forebyggende tiltak forhindre en spiral som fører til voldsbruk og utstøting. Vi har eksempler på samordnet innsats mellom politi, organisasjoner, skole og ungdomsarbeidere som har bidratt til å bryte ned slike miljøer.

Tett dialog med innvandrer miljøer både fra offentlige etater og fra humanitære organisasjoner kan bidra til å motvirke og/eller avdekke tendenser til radikaliserings.

Oppsummering

Norsk Folkehjelp har i en årrekke pekt på utfordringene ved dagens organisering av den norske redningstjenesten. I rapporten «What If» ble det pekt på en rekke nødvendige tiltak for å sikre en robust redningstjeneste i Norge som var egnet til å takle de utfordringene vi står overfor. En vesentlig enklere organisering, med tydeligere ansvar for felles planverk, prosedyrer, øvelser og kvalitetsarbeid, er kritisk viktig. Dette kan kun oppnås ved at Justis- og beredskapsdepartementet tar et større og sektorovergripende ansvar for utviklingen i denne tjenesten.

Norsk Folkehjelp foreslår at hovedredningssentralen får ansvar for å utarbeide felles nasjonale prosedyrer for redningsinnsats og ansvar for kvalitetssikring av pågående redningsaksjoner, alternativt bør det etableres et eget direktorat med denne oppgave. Hovedredningssentralen må også forsikre seg om at det er god nok øvingsvirksomhet mellom etater og organisasjoner i redningstjenesten og etablere felles utdanning av innsatsledere/skadestedsledere, operasjonsledere og operative ledere fra ulike organisasjoner i redningstjenestefag.

Norsk Folkehjelp støtter forslaget om en mer restriktiv håndtering av halvautomatiske våpen.

Norsk Folkehjelp har et bredt engasjement som favner mange av de problemstillingene som er belyst i Gjørøv-kommisjonen sin rapport. Vi stiller vår kompetanse og praktiske erfaringer til rådighet for nasjonale myndigheter ved behov.

Med vennlig hilsen

Norsk Folkehjelp

Liv Tørres /s/

Generalsekretær
